

Kulturutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om inrättande av landskap och om en reform av ordnandet av social- och hälsovården samt till lämnande av underrättelse enligt artikel 12 och 13 i Europeiska stadgan om lokal självstyrelse

Till social- och hälsovårdsutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om inrättande av landskap och om en reform av ordnandet av social- och hälsovården samt till lämnande av underrättelse enligt artikel 12 och 13 i Europeiska stadgan om lokal självstyrelse (RP 15/2017 rd): Social- och hälsovårdsutskottet har av kulturutskottet begärt utlåtande särskilt i fråga om elevvården samt skol- och studerandehälsovården.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringsråd Pekka Järvinen, social- och hälsovårdsministeriet
- konsultativ tjänsteman Marjaana Pelkonen, social- och hälsovårdsministeriet
- lagstiftningsråd Mervi Kuittinen, finansministeriet
- överinspektör Päivi Bosquet, undervisnings- och kulturministeriet
- direktör Matti Lahtinen, Utbildningsstyrelsen
- överläkare Marke Hietanen-Peltola, Institutet för hälsa och välfärd (THL)
- ledande rektor Anne Vierelä, Valteri center för lärande och kompetens
- sektorchef Tommi Laitio, Helsingfors stad
- elevvårdschef Vesa Nevalainen, Helsingfors stad
- jurist Minna Antila, Finlands Kommunförbund
- specialsakkunnig Tero Tyni, Finlands Kommunförbund
- vice ordförande, professor Timo Harrikari, Nationellt universitetsnätverk för socialt arbete Sosnet
- verksamhetsledare Riitta Rissanen, Rådet för yrkeshögskolornas rektorer Arene rf
- specialsakkunnig Marjo Katajisto, Fackorganisationen för högutbildade inom socialbranschen Talentia rf
- ordförande Annarilla Ahtola, Finlands Psykologförbund rf
- kommunikationschef Anna Kapanen, Nationella verkstadsföreningen rf.

Skriftligt yttrande har lämnats av

Utlåtande KuUU 11/2017 rd

- justitieministeriet
- arbets- och näringsministeriet
- Birkalands förbund
- Valteri skolan Skilla
- Helsingfors och Nylands sjukvårdsdistrikt
- Korsholms kommun
- Ammattiosaamisen kehittämissyhdistys AMKE ry
- Kreativa delaktiga Finland
- Skolkuratorer rf
- Undervisningssektorns Fackorganisation OAJ rf
- Finlands Yrkesstuderandes Centralförbund - SAKKI rf
- Finlands Gymnasistförbund rf
- Förbundet för Finlands Ungdomsråd
- Finlands Ungdomssamarbete - Allians rf
- Alliansen för Finlands Studerande - OSKU rf
- Finlands studerandekårers förbund - SAMOK rf
- Finlands Psykologförbund rf
- Finlands rektorer rf
- Finlands universitet UNIFI rf
- Finlands studentkårers förbund FSF rf
- Nationella verkstadsföreningen rf
- Högskoleutbildade samhällsvetare rf.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

Kulturutskottet konstaterar att de i propositionen föreslagna lagarna, det vill säga landskapslagen och lagen om ordnande av social- och hälsovård (nedan lagen om ordnandet), i hög grad kommer att beröra också ordnandet av undervisnings- och kulturväsendet i kommunerna. Förändringarna klarnar under hösten 2017, då regeringen lämnar riksdagen separata så kallade innehållslagar för reformen i dess helhet. Den nu aktuella propositionen utgör en vid stomme för de kommande ändringsförslagen.

Utskottet poängterar att kultur- och bildningstjänsterna allmänt taget på kommunnivå utgör ett servicekomplex med stor betydelse för förebyggandet av utslagning och utsatthet och för främjandet av hälsan. I samband med genomförandet av reformen accentueras arbetsfördelningen och i synnerhet behovet av fungerande samarbete mellan landskapet, kommunerna och det breda frivillig- och organisationsfältet. Kulturutskottet framhåller behovet av att i undervisnings- och kulturministeriets budgetram reservera tillräckliga anslag för fortbildning och annan kompetensutveckling i samband med genomförandet av reformen.

Skapandet av en ny demokratisk förvaltningsnivå kräver bland annat kraftiga insatser för att stödja barnens och de ungas delaktighet. Det är viktigt inte bara för att självstyrelsen och demokratin ska realiseras utan också för att säkerställa att landskapsförvaltningen blir allmänt accepterad av

Utlåtande KuUU 11/2017 rd

allmänheten. Kulturutskottet anser att de förfaranden för att höra och inkludera de unga som ingår i förslaget till landskapslag kan understödjas. Landskapens ungdomsfullmäktige måste kunna utvecklas så att de i princip och i praktiken får samma inflytande som kommunernas ungdomsfullmäktige. De unga behöver dock fler påverkningskanaler. Deltagandet måste stärkas också på andra sätt, bland annat genom att de unga ges möjlighet att medverka till välfärdsberättelserna och förhandsbedömningen av dem och genom att strategiska mål ställs upp för ungdomspolitik. Utskottet framhåller att ungdomslagen (1285/2016) förutsätter att de unga ska höras i frågor som gäller dem.

De föreslagna reformerna kommer i praktiken att få stora konsekvenser för de tjänster samhället erbjuder barn och unga. Kulturutskottet ser det som nödvändigt att genomförandet av reformen följs och att det görs en omfattande bedömning av konsekvenserna särskilt för barn och unga. Utskottet välkomnar att landskapen enligt lagförslaget ska ha en landskapsstrategi, i vilken fullmäktige beslutar bland annat om främjande av invånarnas välfärd och hälsa och om de strategiska riktlinjerna för ordnandet och produktionen av service. I servicestrategin kan landskapet särskilt beakta principerna för servicen till barn, unga och familjer och till samordningen av servicen mellan landskapet och kommunen. Landskapet behöver också särskilt bedöma hur servicelösningarna påverkar tjänsterna till barn, unga och familjer.

Social- och hälsovårdsutskottet har av kulturutskottet begärt utlåtande om propositionen särskilt i fråga om elevvården samt skol- och studerandehälsovården. Kulturutskottet hänvisar till det som sagts ovan och behandlar i det här utlåtandet ingående de konsekvenser reformen kan antas ha för undervisnings- och kulturväsendet.

Elev- och studerandevården

Kulturutskottet framhåller att elevhälsan i första hand är generellt inriktad och fokuserar på förebyggande åtgärder till stöd för hela läroanstalten. Därutöver har de studerande rätt till individuell inriktad elevhälsa. Elevhälsan omfattar elevhälsa i enlighet med en läroplan som godkänts av utbildningsanordnaren samt elevhälsotjänster, vilka är psykolog- och kuratorstjänster samt skol- och studerandehälsovårdstjänster. Verksamheten inom elevhälsan genomförs som ett sektorsövergripande systematiskt samarbete mellan undervisningsväsendet och social- och hälsovårdsväsendet och även i samarbete med de studerande och deras vårdnadshavare samt vid behov med andra samarbetsparter.

Enligt 9 § i den gällande lagen om elev- och studerandevård (1287/2013, nedan elevvårdslagen) svarar utbildningsanordnaren för att elevhälsoplanen i enlighet med en läroplan genomförs. Utbildningsanordnaren ska anordna elevhälsan i samarbete med de myndigheter inom undervisningsväsendet och social- och hälsovårdsväsendet som ansvarar för elevhälsotjänsterna så att elevhälsan bildar en fungerande och sammanhängande helhet.

Elevhälsotjänsterna är för närvarande ordnade på varierande vis. Den kommun där läroanstalten finns svarar för ordnandet av tjänsterna, men kommunen har kunnat välja vilken förvaltningsgren som ska svara för kurators- och psykologtjänsterna. År 2015 ordnades kurators- och psykologtjänsterna i vissa kommuner av undervisnings- och bildningsväsendet och i andra kommuner av social- och hälsovårdsväsendet. I en del fall ordnar landskapet all social- och hälsovårdsväsendet.

Utlåtande KuUU 11/2017 rd

Omfördelning av uppgifter. Lagförslagen i propositionen innebär att ordnandet av elevhälso-tjänsterna (skol- och studerandehälsovården, kurators- och psykologtjänsterna) organiseras på ett nytt sätt. I fortsättningen ordnar landskapet skol- och studerandehälsovården, medan kommunen ordnar kurators- och psykologtjänsterna. Genom reformen övergår social- och hälsovårdsväsen-dets psykologer och kuratorer till undervisning- eller bildningsväsendet.

Utifrån en utredning konstaterar kulturutskottet att skol- och studerandehälsovården omfattar grundläggande hälsotjänster som erbjuds barn och unga i skolor och läroanstalter. Det är motive-rat att ansvaret för att ordna dessa tjänster överförs till landskapet på samma sätt som andra soci-al- och hälsovårdstjänster. Det är fråga om ett fungerande och nära samarbete med de vård- och servicekedjor som berör barn och unga samt med social- och hälsovårdstjänsterna på primär och specialiserad nivå.

Utskottet ser det som viktigt att primärvårdens samarbete när det gäller barn och unga säkerställs genom ett samarbete mellan social- och hälsocentralerna och den skol- och studerandevård som produceras av landskapets affärsverk. Kundorienteringen måste avgöra vilka samarbetsformer som utnyttjas, och elevhälsovårdens hälso- och sjukvårdstjänster ska också i fortsättningen bilda en helhet som stöder den studerandes välfärd. Vidare måste det säkerställas att landskapets affärs-verk har tillräckligt många läkare som är förtrogna med barn- och ungdomsfrågor och med skol- och studerandehälsovården samt att läkarna arbetar i fasta team och par tillsammans med hälso-vårdare.

Kulturutskottet välkomnar och stöder att elevhälsans psykolog- och kuratorstjänster fortsatt ska ordnas av kommunen. Det garanterar att de viktigaste tjänsterna inom den generellt och den in-dividuellt inriktade elevhälsan kan ordnas så smidigt som möjligt nära eleven och skolan. Utskot-tet framhåller att fungerande elevhälsotjänster är av stor betydelse för hela skolsamfundet. Ut-skottet vill också hänvisa till dess ställningstaganden i samband med behandlingen av elevvårdslagen (KuUB 14/2013 rd — RP 67/2013 rd).

Regeringen har gått in för att elevhälsotjänsterna inte ska omfattas av valfrihet. De grundläggande hälso- och sjukvårdstjänsterna ingår i elev- och studerandehälsovården. Det är en motiverad policy, menar utskottet. De anställda inom elev- och studerandevården utgör ett integrerat ele-ment i inlärningsstödet, och samarbetet med lärarna och den övriga pedagogiska personalen är fortgående.

Det praktiska ordnandet av service samt säkerställandet av samarbete. Utskottet konstaterar att det centrala för att hjälpen och stödet till de studerande ska flyta smidigt är hur vi lyckas fullgöra elevvårdslagens skyldighet att också i fortsättningen ordna genomförandet och ledningen av elev-hälsoverksamheten som en funktionell helhet och som sektorsövergripande samarbete.

Under den fortsatta beredningen måste det göras en ändring av elevvårdslagen så att alla tjänster som avses i den lagen och erbjuds elever och studerande definieras som närtjänster som ordnas i skolorna och läroanstalterna. I det här sammanhanget gäller det att säkra tillgången till service också vid kommunens läroanstalter på andra stadiet, oberoende av vem som ordnar servicen. Det kan bli särskilt problematiskt i fråga om yrkesläroanstalter som inte upprätthålls av kommunen

Utlåtande KuUU 11/2017 rd

och som i enlighet med utbildningsgarantin svarar för utbildningen av hela åldersklassen inklusive dem som behöver mycket särskilt stöd.

Sakkunniga har varnat för att psykolog- och kuratorstjänsterna respektive skol- och studerandehälsovården, som enligt den nya arbetsfördelningen utgör separata och parallella tjänster, kan komma att överlappa varandra, bland annat i fråga om stödandet av mental hälsa. I ett utlåtande framhålls att gränsytan, samarbetet och arbetsfördelningen mellan å ena sidan skol- och studerandehälsovården och å andra sidan kurators- och psykologverksamheten måste utformas genom separata förhandlingar i varje kommun, skola och läroanstalt. Vidare måste man förhandla om samarbetsformerna med social- och hälsovården, däribland den specialiserade sjukvården, barnskyddet och socialarbetet. I utlåtandet konstateras att elever och studerande kan bli försatta i en ojämlik ställning om det inom landskapet uppstår ett flertal varierande verksamhetsmodeller och stor variation mellan kommunerna. Stora kommuner har bättre möjligheter än små kommuner att harmonisera kurators- och psykologtjänsterna, sörja för yrkesvägledning och ordna utbildning och arbetshandledning.

Utskottet understryker att det praktiska ordnandet av elevhälsotjänsterna kräver att landskapet och kommunerna utvecklar sektorsövergripande samarbetsformer, så att det mål i 3 § 3 mom. i lagen om elev- och studerandevård som gäller en samlad skol- och studerandehälsovård inte faller samman i och med reformen. Enligt 6 § 2 mom. 3 punkten i landskapslagen kan kommunerna och landskapet komma överens om att kurators- och psykologtjänsterna sköts av landskapet. Utifrån det kan de i dag tillämpade landskapsmodellerna för studerandevården tillämpas också i fortsättningen. Bestämmelsen kräver dock att samtliga kommuner godkänner att uppgifterna överförs till landskapet. Utskottet ser det som viktigt att det finns möjlighet till samarbete med landskapet också i de fall där en stark tillväxtkommun i landskapet inte deltar i överföringen av uppgifterna.

Enligt 9 § i lagen om ordnandet åläggs landskapet att samordna landskapets och kommunernas tjänster och att samarbeta med kommunerna. Skol- och studerandehälsovården ska därmed samordnas med kommunernas tjänster. Även om det inte finns någon klar skyldighet att samordna psykolog- och kuratorstjänsterna finns det på landskapsnivå likväl ett klart behov för samarbetsstrukturer och gemensamma handlingsätt. Skol- och studerandehälsovården måste komma överens med kurators- och psykologtjänsterna samt undervisningsväsendet om det praktiska samarbetet. ***Kulturutskottet föreslår att det föreskrivs i lag att landskapet är skyldigt att i samarbete med kommunen och utbildningsanordnaren sörja för att elevhälsan bildar en fungerande och sammanhängande helhet.***

I den gällande elevvårdslagen (12–14 §) har den övergripande planeringen av elevhälsan tryggats på kommunal nivå. Som ett led i vårdreformens översyn av de anknytande lagarna bör dessa bestämmelser ändras så att de motsvarar en situation där ansvaret för ordnandet av elevhälsan fördelar sig på två instanser. Utskottet framhåller att säkerställandet av enhetliga och tillräckliga tjänster på nationell nivå och i landskapen och kommunerna är en jämlikhetsfråga för de studerande. Skol- och studerandehälsovården samt psykolog- och kuratorstjänsterna måste också i fortsättningen kunna ordnas sammanhängande så att det i praktiken inte uppstår gränzytor som stör verksamheten.

Utlåtande KuUU 11/2017 rd

Utskottet betonar vikten av det tydligt fastställs vem som ansvarar för vilka kunder och att det informeras om detta, så att barnen och de unga enkelt hittar rätt tjänst och den som ska hjälpa dem. För att systemet ska fungera måste någon i skolan eller läroanstalten ha en klar helhetsbild och det övergripande ansvaret för elevhälsotjänsterna.

När elev- och studerandevårdslagen (RP 67/2013 rd) antogs förutsatte riksdagen i sitt svar (RSv 218/2013 rd) att undervisnings- och kulturministeriet följer hur elev- och studerandevårdsreformen påverkar dels resultaten och effektiviteten inom elevvården, dels personalbemanningen och tillgången till tjänster i olika delar av landet och lämnar en utredning till kulturutskottet vårsessionen 2018. Utskottet understryker att den nu aktuella reformen leder till att den ovan avsedda utredningsskyldigheten ökar betydligt.

Samtidigt med den övergripande reformen av social- och hälsovården pågår omfattande reformer också inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde. I och med yrkesutbildningsreformen kommer de gällande lagarna om grundläggande yrkesutbildning och yrkesinriktad vuxenutbildning att slås samman i en lag om yrkesutbildning (RP 39/2017 rd). Reformen kräver ändringar i tillämpningsområdet för den gällande elev- och studerandevårdslagen. Avsikten är att ändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2018, samtidigt som lagen om yrkesutbildning avses träda i kraft. Kulturutskottet framhåller vikten av att dessa omfattande reformer samordnas. Reformernas omfattning och betydelse kräver en planmässig och tydlig uppföljning och utvärdering.

Enligt tillgängliga uppgifter har reformen inga direkta konsekvenser för elevens rätt till grundläggande undervisning som patient på sjukhus eller som klient hos barnskyddet. Skyldigheten att ordna grundläggande undervisning kommer fortfarande att ligga hos den kommun där sjukhuset är beläget eller den kommun där barnskyddet placerat ett barn. De statliga skolhemmen och vissa privata aktörer har tillstånd att ordna grundläggande undervisning. I samband med vårdreformen måste det säkerställas att exempelvis målen för sjukhusundervisningen kan genomföras i praktiken och att sjukhusskolornas roll i samarbetet inom de kommunala och regionala servicesystemen för lärande och skolgång tryggas. Den administrativa och faktiska differentieringen av barnskyddet och undervisningen kräver att informationsgången och samarbetet mellan myndigheterna är så smidigt som möjligt.

Enligt uppgift kommer den avsedda reformen inte att leda till förändrade samarbetsrelationer eller samarbetsskyldigheter inom fängelseundervisningen. Undervisnings- och kulturministeriet och justitieministeriet har enligt uppgift inlett ett samarbete för att utveckla den grundläggande utbildningen för fångar. Utskottet framhåller vikten av grundläggande undervisning och fortsättningsutbildning för unga fångar när de lämnar fängelset. Tillräckliga social- och hälsovårdstjänster under och efter fängelsetiden är en oundgänglig förutsättning för att förhindra en ond cirkel av brott och fängelsevistelser.

Rätt till information och skyldighet att föra register. Trots sekretessen har de som deltar i anordnandet och genomförandet av individuellt inriktad elevhälsa för en studerande rätt att av varandra få och att till varandra och den myndighet som ansvarar för elevhälsan lämna ut sådana uppgifter som är nödvändiga för att individuellt inriktade insatser från elevhälsan ska kunna ordnas och genomföras. I undervisnings- och utbildningslagstiftningen finns bestämmelser som säkerställer att

Utlåtande KuUU 11/2017 rd

de uppgifter som behövs för att ordna undervisning och utbildning samt därtill anknyttande stöd kan erhållas av representanter för olika yrkeskårer, oberoende av vilken organisation som erbjuder tjänsten.

Utskottet betonar att de nämnda bestämmelserna i elev- och studerandevårdslagen och i utbildningslagarna inte kommer att ändras genom den nu aktuella lagstiftningsreformen och att propositionen inte verkar ändra förutsättningarna för att få och lämna uppgifter i det multiprofessionella samarbetet. Utskottet understryker att dessa bestämmelser är viktiga för en fungerande elev- och studerandevård.

Kulturutskottet föreslår att det allvarligt övervägs om bestämmelserna om sekretess och offentlighet kunde samlas i en enda lag och om det kunde föreskrivas om en allmän rätt för myndigheterna att trots sekretessen inbördes utbyta uppgifter när det behövs för att ordna dagvårds- och utbildningstjänster för barn eller unga eller när det är påkallat med hänsyn till individens egen eller andra personers säkerhet eller den allmänna säkerheten. Det är enligt kulturutskottet nödvändigt att utarbeta nationella anvisningar för informationsgången i det multiprofessionella samarbetet. För att säkerställa att alla parter i detta arbete har samma kunskapsbas och är insatta i lagstiftningen om lämnande av information är det likaså nödvändigt att alla utbildas på gemensamma kurser.

Utskottet konstaterar att det inom elev- och studerandevården används ett flertal olika register beroende på vilken yrkeskår den yrkesperson som genomför sektorsövergripande elevhälsa representerar. När skolpsykolog- och kuratorstjänsterna blir kvar som kommunala tjänster medan social- och hälsovården överförs till landskapen är det viktigt att kommunerna har tillräckliga förutsättningar och tillräcklig kompetens i fråga om att föra social- och hälsovårdens register till den del de gäller psykolog- och kuratorstjänster.

Högskolestuderande och Studenternas hälsovårdsstiftelse Den så kallade reformministerarbetsgruppen stannade den 21 december 2016 för att det i fråga om Studenternas hälsovårdsstiftelse ska föreskrivas att stiftelsen utgör en riksomfattande och lagfäst arrangör av de högskolestuderandes hälso- och sjukvård. Stiftelsen ska ordna och producera all hälso- och sjukvård för alla högskolestuderande. Studenternas hälsovårdsstiftelse ska erbjuda hälso- och sjukvårdstjänster, och de högskolestuderande väljer dessutom på samma sätt som den övriga befolkningen själva producent för direktvalstjänsterna på basnivå. De har därmed samma valfrihet som andra. Kulturutskottet välkomnar varmt den här lösningen och framhåller vikten av enhetliga hälso- och sjukvårdstjänster för hela högskolesektorn.

Sakkunniga har med tanke på den fortsatta beredningen av ärendet önskat större tydlighet i fråga om de studerandes rätt att utöver hälsovårdsstiftelsens tjänster på basnivå välja tjänster direkt hos en social- och hälsocentral.

Konsekvenser för forskning och utbildning

Allmänt. Förslaget till lag om ordnandet innehåller bestämmelser om de statliga ersättningarna för utbildnings- och forskningskostnader (5 kap.). I fråga om forskningsfinansieringen bibehålls paragraferna i hälso- och sjukvårdslagen (1326/2010) i praktiken oförändrade med den skillna-

Utlåtande KuUU 11/2017 rd

den att finansiering i fortsättningen beviljas också för socialvetenskaplig forskning. I den fortsatta beredningen av lagen måste man enligt utskottet ta fasta på de särskilda drag som skiljer socialväsendet, utbildningen i socialt arbete och den socialvetenskapliga forskningen från hälso- och sjukvården. Detta måste beaktas också vid ordnandet av forskning och utbildning och i kostnadsersättningarna.

Det föreslås att de gällande bestämmelserna om utbildningsersättning ska ändras i väsentliga delar. Den främsta orsaken till ändringarna är behovet av att utvidga ersättningarna till universitetsutbildningen inom den sociala sektorn och av att ansvaret för styrningen av specialistläkar- och specialisttandläkarutbildningen övergick från undervisnings- och kulturministeriet till social- och hälsovårdsministeriet den 1 februari 2015. Utbildningsersättningen, dvs. specialstatsandelen för utbildning, har minskat och täcker numera mindre än hälften av de faktiska kostnaderna. Likaså har finansieringen av hälso- och sjukvårdsforskning på universitetsnivå minskat från 59,4 miljoner euro år 2000 till 15 miljoner euro i budgeten för 2017. **Kulturutskottet ser det som nödvändigt att dessa separata finansieringsformer bibehålls och att de höjs så att nivån motsvarar de faktiska kostnaderna.**

Utskottet framhåller att personalens yrkeskompetens är avgörande för hur vårdreformen kommer att lyckas. Enligt uppgift finns det planer på landskapsnivå på att utveckla kompetensen, men det saknas en rikstäckande behovsinventering i frågan. Undervisnings- och kulturministeriet informerade den 6 april 2017 om en översyn av utbildningen inom social- och hälsovårdssektorn. I den processen behöver undervisnings- och kulturministeriet samt social- och hälsovårdsministeriet riktlinjer om kompetensutvecklingen i samband med vårdreformen. För att ta fram dessa riktlinjer har ministerierna börjat samla in ett omfattande faktaunderlag. Avsikten är att på bred front utreda bland annat om den nuvarande yrkesstrukturen motsvarar de nya behoven och den nya modellen för produktion av social- och hälsovårdstjänster. Vidare ska det utredas i vilken utsträckning det nuvarande utbildningssystemet producerar de yrken, de uppgiftsbilder och den kompetens som krävs i och med vårdreformen, i synnerhet multiprofessionell kompetens och integrationskompetens. Kulturutskottet anser att denna utredning är mycket viktig.

Anordnandet av utbildning och ersättning för utbildning. I dag ersätter statens utbildningsersättning (specialstatsandel) de kostnader som inom servicesystemet uppkommer för läkar-, tandläkar-, specialistläkar- och specialisttandläkarutbildning. Regeringen föreslår nu att utbildningsersättningen utvidgas så att den gäller också utbildning på universitetsnivå av andra yrkespersoner inom social- och hälsovården samt praktik i anslutning till sådan utbildning. Med det avses särskilt socialarbetare och specialiserande social- och hälsovårdsutbildning på universitetsnivå och annan yrkesinriktad fortbildning som ger behörighet. Dessutom föreslås att det ska bli möjligt att betala ersättning också till universitet. I fråga om specialistläkar- och specialisttandläkarutbildningen genomfördes denna utvidgning genom en ändring av hälso- och sjukvårdslagen som trädde i kraft vid ingången av 2017. Avsikten är att utbildningsersättning för specialistläkar- och specialisttandläkarutbildning ska utvecklas så att social- och hälsovårdsministeriet de facto har möjlighet att styra utbildningen. Genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet ska det närmare föreskrivas om vilka utbildningar som ger rätt till ersättning.

Ersättning ges de landskap som driver universitetssjukhus, dvs. Birkaland, Norra Österbotten, Norra Savolax, Nyland och Egentliga Finland. Landskapen ska, på det sätt som närmare före-

Utlåtande KuUU 11/2017 rd

skrivs i social- och hälsovårdsministeriets förordning betala ersättning vidare till de andra aktörer som deltar i ordnandet av utbildningen. De här landskapen har också i uppgift att i samråd med de andra landskapen och universiteten i det egna samarbetsområdet samordna servicesystemets utbildningsverksamhet. I praktiken genomförs utbildningen huvudsakligen av tjänsteleverantörerna under ledning av universiteten. Det landskap som ansvarar för ordnandet av tjänsterna har dock möjlighet att med hänvisning till landskapets ansvar för ordnandet påverka tjänsteleverantörernas verksamhet också i fråga om annat än produktionen av social- och hälsovårdstjänster. I det här sammanhanget gäller det utbildningsverksamheten, eftersom den också kan påverka tjänsteleverantörernas basverksamhet.

Kulturutskottet stöder en breddning av utbildningsersättningen också till andra områden än de nuvarande, exempelvis till socialarbete och psykologi. I fråga om den grundläggande utbildningen men särskilt inom den yrkesinriktade fortbildningen ges utbildningen inom social- och hälsovårdssektorn till stor del inom servicesystemet och ger därför upphov till kostnader för dem som ingår i systemet.

I statsbudgeten för 2017 reserverades ett förslagsanslag på 94,14 miljoner euro för ersättningar för läkar- och tandläkarutbildning. Enligt olika bedömningar täcker ersättningen för närvarande 30—50 procent av de verkliga kostnader som uppkommer för servicesystemet, medan kommunerna står för de resterande kostnaderna. Det har uppskattats att en utvidgning av ersättningen till annan social- och hälsovårdsutbildning som ger specialistkompetens och behörighet medför ytterligare kostnader till ett belopp av cirka 6 miljoner euro.

Kulturutskottet ser det som viktigt att lyfta fram också den social- och hälsovårdsutbildning som ges av yrkeshögskolorna och finansieringen av den. Utskottet påpekar att det vid ordnandet av samarbete inom utbildning, utveckling och forskning är viktigt att säkerställa att den aktuella och relevanta kompetens som genererats vid yrkeshögskolorna kan utnyttjas i utvecklingen och genomförandet av tjänsterna. ***Utskottet understryker att utbildningsersättningen absolut måste utvidgas också till yrkeshögskoleutbildning av yrkespersoner inom social- och hälsovården och till klinisk och annan praktik samt till specialistutbildning i anslutning till yrkeshögskoleutbildningen.*** Alternativet till en sådan utvidgning av utbildningsersättningen är enligt utskottets uppfattning att hela systemet med utbildningsersättning och finansiering av utbildning omvärderas.

För närvarande måste yrkeshögskolorna själva betala ersättningen för praktik i anknytning till examensstudier inom social- och hälsovårdssektorn. År 2015 betalade yrkeshögskolorna sammanlagt 7,5 miljoner euro i utbildningsersättningar. EU:s yrkeskvalifikationsdirektiv förutsätter enligt inkommen utredning att exempelvis sjukskötarstudiernas kliniska undervisning utgör minst hälften av den undervisning som krävs för examen. I praktiken kan klinisk undersökning i någon mer betydande grad ordnas endast i form av praktik och i samråd med producenterna av hälso- och sjukvårdstjänster, så det är frågan om obligatorisk praktik som anknyter till yrkeskompetensen och inte om praktik som högskolorna själva kan besluta om.

Forskning och utveckling inom social- och hälsovårdssektorn. Enligt den föreslagna landskapsstrukturen ska landskapet svara för, styra och samordna utvecklingen av social- och hälsovården inom sitt område samt utvecklingssamarbetet över områdes- och organisationsgränserna. Land-

Utlåtande KuUU 11/2017 rd

skapet ska också samordna och styra det integrerade utvecklingssamarbetet på producentnivå och stödja kommunerna i främjandet av hälsa och välfärd. Den statliga forskningsfinansieringen beviljas specialupptagningsområdenas forskningskommittéer. Kommittéerna beslutar om vilka forskningsprojekt som ska beviljas finansiering. Social- och hälsovårdsministeriet beslutar om beviljande av statlig finansiering till samarbetsområdenas forskningskommittéer för fyra år i sänder. Ministeriets beslut baserar sig på utfallet för forskningens insatsområden och målsättningar och på forskningens kvalitet, omfattning och genomslag under den föregående fyraårsperioden. I 40 § i förslaget till lag om ordnandet föreskrivs om den statliga forskningsfinansieringen.

Finansieringen av hälsovetenskaplig forskning på universitetsnivå utgör ersättning för forskning om servicesystemet och innebär i praktiken en stärkning av forskningen inom klinisk medicin. Enligt lagförslaget ska finansiering i fortsättningen beviljas också för socialvetenskaplig forskning. Finansiering beviljas för särskilda insatsområden, bland annat i anknytning till betydande folkhälsoproblem och integreringen av socialvården och hälso- och sjukvården.

Kulturutskottet konstaterar att medlen för forskningen och utvecklingen kommer från många olika källor (SHM:s skilda moment, kommuner och samkommuner, Finlands Akademi, Tekes) och att det måste säkerställas att medlen räcker till trots de nya strukturerna. Enligt uppgift har utvecklingen inom social- och hälsovården ställvis varit utomordentlig, men de effektiva rutinerna och metoderna har inte spridits eller befasts på önskat sätt. Forskningen och utvecklingsverksamheten inom den specialiserade sjukvården är mångsidig, men de långa traditionerna i fråga om klinisk forskning vilar i allt färre händer. Insatsområden som behöver särskilt stöd är bland annat social forskning, integrationen av socialvården och hälso- och sjukvården, primärvården, forskningen inom klinisk medicin, ekonomisk forskning, annan hälsoforskning och beäftandet av god praxis.

Kulturutskottet konstaterar att lagen om ordnandet ålägger landskapen en viktig skyldighet att bedriva forskning och utveckling. Däremot tar lagen inte ställning till hur utvecklingsverksamheten ska organiseras. Utskottet ser det som viktigt att landskapet enligt 35 § i lagförslaget samordnar utvecklingsverksamheten i samarbete med landskapets permanenta strukturer och tjänsteorganisationer inom forsknings- och utbildningssektorn samt i samarbete med expertorganisationer inom samarbetsområdet och på riksnivå. Utskottet understryker vikten av tillräckliga resurser för landskapens utveckling av social- och hälsovården.

Kulturutskottet framhåller att yrkeshögskolornas praktiskt inriktade tillämpade forskning är av betydelse också för social- och hälsovårdssektorn. Den multidisciplinära forskningen som vid sidan av vårdarbetet utförs vid social- och hälsovårdens enheter förutsätter mer pengar i synnerhet till de yrkeshögskolor som inte hör till dem som har fått specialstatsandel för forskning och som enligt föreslagna 40 § inte heller i fortsättningen kommer att få statlig forskningsfinansiering. ***Utskottet understryker att hela arbetsfältet inom den omfattande vårdreformen måste beaktas i de medel som forskningskommittéerna får för vidare utdelning.***

I enlighet med det som konstaterades ovan måste också yrkeshögskolornas kompetens beaktas och skolorna få representation i landskapens samarbetsavtal och forskningskommittéer för social- och hälsovården. Likaså måste det i den av social- och hälsovårdsministeriet tillsatta nationel-

Utlåtande KuUU 11/2017 rd

la utvärderingsgruppen för den social- och hälsovetenskapliga forskningen ingå representanter med kompetens inom yrkeshögskolornas forskning, utveckling och innovationsverksamhet.

Tillräckligt många praktikplatser inom social- och hälsovården. Kulturutskottet känner oro för att praktikplatser inom social- och hälsovården inte håller tillräckligt hög kvalitet och inte kommer att räcka till. För att säkerställa högklassig kompetens inom social- och hälsovården måste praktikplatserna och platserna för lärande i arbetet också i fortsättningen vara mångsidiga. Propositionen verkar dock utesluta den privata sektorns och tredje sektorns producenter som praktikplatser. Utskottet framhåller att alla examina inom social- och hälsovårdssektorn och på alla utbildningsnivåer omfattar avsevärda mängder obligatorisk praktik, kliniska övningar eller lärande i arbetet. Praktik är exakt det pedagogiska medel som säkerställer att yrkespersonerna får goda praktiska arbetsfärdigheter.

När det gäller yrkesinriktad grundexamen inom social- och hälsovården är det redan i dag utmanande att hitta tillräckligt många goda platser för lärande i arbetet. Det målinriktade och handledda lärandet i arbetet är dock fortfarande en väsentlig del av kompetensinhämtningen och ger prov på de studerandes färdigheter i genuina vårdssituationer som förutsätter att arbetslivets kompetenskrav uppfylls. Enligt yrkesutbildningsreformen ska arbetsgivare inte längre få utbildningsersättning för lärande i arbetet som grundar sig på ett utbildningsavtal. Det kan försvåra möjligheterna till lärande i arbetet med stöd av utbildningsavtal.

En stor del av yrkeshögskolestudierna sker likaså i form av praktik. Under praktiken har den studerande möjlighet att studera utifrån de egna, planerliga målen och har rätt att få handledning under praktiken. Samarbetet mellan de studerande, lärarna och arbetsplatsernas ansvariga handledare är av stor betydelse när praktiken arrangeras. Också arbetsplatserna har alltså ansvar för de blivande arbetstagarna och deras kompetens.

Den grundläggande yrkesutbildningens grundexamen inom social- och hälsovårdssektorn (närvårdare) omfattar 180 kompetenspoäng, varav minst 30 ska utgöras av lärande i arbetet. Vid yrkeshögskolorna utgör social- och hälsovårdsutbildningarnas praktik 75 studiepoäng. Praktiken inom hälsovårdar- och primärvårdarutbildningarna är dock 85 studiepoäng och inom barnmorskeutbildningen hela 120 studiepoäng. Inom yrkeshögskolornas andra utbildningsområden är praktiken kortare, cirka 30 studiepoäng. I examensstudierna på universitetsnivå ingår praktik inte bara i de medicinska studierna utan krävs också i farmaci, för licentiatexamen i odontologi och veterinärmedicin, i den till examen i samhällsvetenskaperna hörande utbildningen i socialt arbete, provisorsexamen samt för psykologie magisterexamen (SRf 1039/2013).

Enligt 23 § i den föreslagna lagen om ordnandet är en tjänsteproducent endast skyldig att ta emot sådana studerande som avses i 38 §, det vill säga studerande för vilka det i fortsättningen betalas utbildningsersättning (medicin, odontologi, specialistutbildning i socialt arbete och psykologi på universitetsnivå). I 43 § 4 mom. föreskrivs dessutom att yrkesutbildade personer inom socialvården och hälso- och sjukvården som är anställda hos landskapets affärsverk är skyldiga att delta i forskning och utbildning. Något motsvarande föreskrivs inte för privata tjänsteproducenter.

Utifrån inkommen utredning föreslår kulturutskottet för social- och hälsovårdsutskottet att alla tjänsteproducenter inom social- och hälsovårdssektorn i fortsättningen ska vara skyldiga att ta

Utlåtande KuUU 11/2017 rd

emot alla studerande inom social- och hälsovårdssektorn som går en examensinriktad utbildning eller en utbildning som grundar sig på lagstiftningen om undervisningsväsendet och oberoende av utbildningsstadium (yrkesutbildning, yrkeshögskoleutbildning, universitetsutbildning).

Utskottet föreslår att 23 § 6 punkten i lagen om ordnandet får följande lydelse:

6) till utbildning som ges i verksamhetsenheten och praktik i anslutning därtill anta **studerande som går en examensinriktad utbildning som avser förbereda för ett yrke inom social- och hälsovården eller någon annan i lag reglerad utbildningsmål,**

Andra anmärkningar. Enligt 16 § i förslaget till lag om ordnandet ska landskapen ingå ett samarbetsavtal. I samarbetsavtalet ska landskapen komma överens om bland annat landskapens arbetsfördelning och samarbete vid ordnandet av utbildning, forskning och utvecklingsverksamhet. I en utredning till utskottet framhålls det att man i landskapens samarbetsavtal inte kan avtala om utbudet av yrkesutbildning och yrkeshögskoleutbildning. I ett läge där exempelvis högskolorna profilerar sig står det klart att all behövlig kompetens inte kan finnas i alla landskap eller ens i alla samarbetsområden för social- och hälsovården. Kulturutskottet understryker att undervisnings- och kulturministeriet också i fortsättningen ska ha behörighet att besluta om utbildningsutbud.

Enligt 40 § i lagen om ordnandet och motiven till paragrafen kan den i bestämmelsen avsedda finansieringen inte riktas till universitet och det är inte fråga om universitetsbaserad forskning. Kulturutskottet föreslår att social- och hälsovårdsutskottet överväger att ändra paragrafens rubrik till "**social- och hälsovetenskaplig och medicinsk forskning**", varvid rubriken bättre motsvarar paragrafens innehåll.

Multidisciplinärt samarbete som ett led i ungdomsgarantin

Ett av målen i regeringsprogrammet är att minska antalet unga som står utanför utbildning och arbetslivet samt att förbättra de ungas välmående. Ett av regeringsprogrammets spetsprojekt anknyter till ungdomsgarantin. Avsikten är att utveckla ungdoms-, handlednings-, social- och hälsovårds- och sysselsättningstjänsterna samt att fördjupa samarbetet mellan den offentliga, den privata och tredje sektorn för att stödja de unga. I reformen av utbildningen på andra stadiet utvecklas dessutom yrkesutbildningen i anknytning till ungdomsgarantin.

Verkstadsverksamheten. Den moderna verkstadsverksamheten bedrivs i gränsytorna mellan de olika samhällsliga sektorerna. Verkstäderna utgör inte bara ungdoms- och utbildningspolitik som positionerar sig inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde utan har också starka kopplingar till sysselsättningspolitik och socialpolitik. Det är karakteristiskt för träningen i verkstäderna att de är multiprofessionella och överskrider de organisatoriska gränserna. I 13 § i ungdomslagen (1285/2016) föreskrivs om verkstadsverksamhet för unga samt om verksamhetens syfte och uppgifter. Verkstadsverksamheten för unga ska med hjälp av träning förbättra den unges färdigheter för att kunna komma in på en utbildning, slutföra en utbildning och komma in på den öppna arbetsmarknaden eller få tillgång till någon annan service som den unge behöver. De unga styrs i regel till verkstäderna av en myndighet eller någon annan part som sköter en offentlig uppgift. De unga kan också på egen hand söka sig till en verkstad.

Utlåtande KuUU 11/2017 rd

Tillgången till och resultaten av verkstadsverksamheten är beroende av finansieringen, kraven på producenterna, fastställande av innehållet i verksamheten och de förmåner som beviljas de unga.

Enligt inkommen utredningen kommer styrningen av kunder till verkstadsverksamheten att ändras i och med landskapslagen, lagen om utveckling av regionerna samt tillväxttjänster och lagen om offentliga rekryterings- och kompetenstjänster. Medlen till verkstadsverksamheten för unga kommer från många olika källor och är också beroende av anslagen för sysselsättningstjänster. Den modell med många producenter som föreslagits för utvecklingstjänsterna eliminerar den offentliga sektorn som tjänsteproducent.

Utifrån inkommen utredning föreslår kulturutskottet för social- och hälsovårdsutskottet att tvånget att bolagisera tjänsteproduktionen inte utsträcks till verkstadsverksamheten för unga och att detta beaktas i regeringens fortsatta lagberedning. Verkstadsverksamheten är en tjänst som främjar sysselsättningen och befolkningens välfärd, kompetens, lika möjligheter och social sammanhållning, dvs. områden som hör till kommunens verksamhetsfält. Den som ordnar tillväxttjänsten ska baserat på kundernas kompetens- och sysselsättningsbehov kunna hänvisa dem till en verkstad. Den vanligaste åtgärden vid verkstäderna är arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte. Det förutsätts i fortsättningen att produktionen av sådana tjänster bolagiseras. Tjänsterna för de mest utsatta på arbetsmarknaden kräver ofta långa servicekedjor. De ger inga snabba resultat till billig kostnad och intresserar därför inte nödvändigtvis de vinstdrivande företagen. Kommuner och allmännyttiga föreningar har nödvändigtvis inte heller möjlighet eller intresse av att bolagisera sina verkstadstjänster. Bolagiseringen ger kostnader och förändrar verksamhetens natur.

Kulturutskottet påpekar att om verkstadsverksamhet för unga flyttas över från kommunens ungdomsväsende till ett privat företag finns det risk för att de mål och det innehåll som förutsätts i ungdomslagen faller bort. Behovet av personlig handledning och rådgivning ökar när de som hör till verkstädernas målgrupp inte alltid har någon klar uppfattning om vilka möjligheter service-systemet erbjuder. Om den till vårdreformen hörande valfriheten blir svåröverskådlig finns det risk för att en del av kunderna inte får de tjänster de behöver.

De som driver verkstäderna måste involveras i landskapens beredning av reformer, och de mål och uppgifter för verksamheten som föreskrivs i ungdomslagen måste identifieras bättre. Beredningen måste ta hänsyn till att verkstadsverksamheten får medel från många olika källor och säkerställa att finansieringen är hållbar och att serviceutbudet är tillräckligt brett och motsvarar alla kunders individuella behov. Den fortsatta beredningen måste noggrannare än hittills bedöma reformens konsekvenser för dem som har en svag ställning på arbetsmarknaden.

Utskottet ser det som viktigt att beredningen utnyttjar verkstädernas kompetens när det gäller att bedöma servicebehovet hos dem som har en svag arbetsmarknadsposition. Förfarandena för hur kunderna styrs till verkstäderna måste i fortsättningen vara fungerande och flexibla. Likaså gäller det att undvika att verkstädernas och navigatorverksamhetens funktioner överlappar varandra.

Navigatorverksamheten. Med navigatorverksamhet avses en multidisciplinär lågröskelservice där olika aktörer som erbjuder ungdomsservice samlats under ett och samma tak. Navigatorverksamheten ingår i spetsprojektet för ungdomsgarantin och avsikten är att verksamheten ska vara

Utlåtande KuUU 11/2017 rd

rikstäckande, tillräckligt enhetlig och ge goda resultat. Utskottet framhåller att förutsättningarna för navigatorverksamheten skapas i samband med landskapsreformen och genom lagstiftning, upphandling av tjänster som gynnar multidisciplinära lösningar och genom att de involverade aktörerna förbinder sig till partnerskap och avtalsbaserad verksamhet. Utskottet vill lyfta fram de praktiska erfarenheterna av navigatorverksamheten och vikten av kontinuitet i verksamheten. Enligt uppgift kommer resultaten av och kostnadseffektiviteten i navigatorverksamheten att utvärderas mer systematiskt än tidigare. Regeringen har startat ett handlingsplan för att minska antalet marginaliserade unga (den s.k. NEET-kategorin). En av åtgärderna är att befästa navigatorernas verksamhet. Kulturutskottet ser det som mycket viktigt att navigatorverksamheten befästs.

Kultur, idrott och motion

Kultur. Villkoren för kommunernas kulturverksamhet har förändrats under de senaste dryga tjuugo åren. Antalet kommuner har minskat, det genomsnittliga invånarantalet ökat, den ekonomiska utvecklingen differentierats och samarbetet mellan kommunens olika sektorer och mellan kommunerna har ökat. Samtidigt med förändringarna i kommunfältet har kulturens betydelse ökat på såväl lokal och regional som riksomfattande nivå.

Med kulturfrämjande avses främjandet av immateriell produktion, kreativ ekonomi och kulturturism i landskapet. Målet är att främja uppkomsten och tillväxten av immateriell produktion, villkoren för kreativt arbete och diversifiering av produktions- och distributionsformerna. Genom kulturturism främjas det regionala genomförandet av det nationella paraplyprogrammet för kulturturism (Culture Finland) samt produktifieringen av turismen. Kulturutskottet understryker kulturfrämjandets roll för landskapets livskraft och attraktionskraft och dess betydelse för invånarnas välfärd, delaktighet och aktivitet.

Enligt 6 § i förslaget till landslagslag hör kulturen till landskapets uppgiftsområde enligt följande:

- utveckling och finansiering av regionen och dess näringsliv och innovationsmiljöer och den därmed förknippade utbildningen och kompetensutvecklingen, främjandet av kulturen, ordnandet av företags-, arbets- och näringstjänster samt främjandet av integrationen,
- skötseln av kulturmiljön,
- främjandet av landskapsidentiteten i regionen i samarbete med regionens övriga aktörer,
- samordningen av de planer och utvecklingsinsatser som gäller kulturen som en del av genomförandet av landskapsstrategin, landskapsprogrammet och landskapsplanläggningen.

Också efter landskaps- och vårdreformen kommer kommunerna att ha ansvaret för kultur- och bibliotekstjänsterna. Tjänsterna ska främja invånarnas intressen och tillräckliga ekonomiska resurser ska reserveras för dem.

Kulturutskottet framhåller att kommunerna visserligen ansvarar för produktionen av kulturtjänster, men förslaget till landslagslag föreskriver ändå att landskapen har i uppgift att främja kulturen, vårda kulturmiljön och samordna planer och utvecklingsinsatser som gäller kulturen. Kulturen är ett väsentligt inslag i främjandet av välfärden och landskapsidentiteten. Likaså utgör kulturen och de kreativa branscherna ett verktyg i regionutvecklingen och bildar ett delområde inom företags- och arbetskraftstjänsterna. Landskapets uppgifter i fråga om kultur och kreativ kompe-

Utlåtande KuUU 11/2017 rd

tens täcker därför mycket, från identitetsarbete till företagsutveckling. I motiven till landskapslagen konstateras också att kulturen bör vara ett fast inslag i landskapets utveckling.

Enligt en inkommen sakkunnigutredning finns det i de flesta landskap ännu ingen särskild beredningsprocess för kulturfrågor. Det finns också mycket varierande uppfattningar om hur omfattande landskapens kulturanknutna uppgifter ska vara och vilka betoningar som bör göras. Även om motiven till landskapslag betonar näringslivets synvinkel på kultur, är landskapen beredda på att — i utrymmet mellan kommunerna och de övriga regionala aktörerna — ta ansvar också för den regionala utvecklingen och samordningen av offentliga kulturtjänster. De befintliga resurserna för kulturfrämjande och samarbetet mellan de nuvarande landskapen och närings-, trafik- och miljöcentralerna lägger grunden för de nya landskapens utveckling av kulturen och den kreativa kompetensen. Enligt utredningen är samarbetet mellan landskapsförbunden och närings-, trafik- och miljöcentralerna i vissa fall nära och otvunget redan i dag. I andra landskap förekommer däremot näst intill inget samarbete. I dessa landskap krävs det särskilda insatser för att den nya organisationen ska få ett fast grepp om kontaktytorna till kultur och de kreativa branscherna.

Kulturutskottet framhåller att den så kallade procentprincipen är viktig för finansieringen av kulturen. Procentprincipen har förts ut till kommunerna, och i linje med regeringens spetsprojekt bör procentprincipen för konsten utvidgas till de nya landskapen och tillämpas på olika konstformer. I fråga om den byggda miljön har man hittat fungerande metoder för att utnyttja konsten och kulturen med hjälp av procentprincipen. Det bör utredas om liknande modeller också kan utnyttjas i tjänster som faller på landskapens ansvar. Som det sägs i regeringsprogrammet: "Vid sidan om den nuvarande procentprincipen som kopplas till byggprojekt skapas ett nytt förfarande, så att anskaffningen av välfärdstjänster på konstens och kulturens område inom social- och hälsovårdssektorn blir smidigare."

Utifrån inkommen utredning konstaterar kulturutskottet att kulturen tilldelas mycket knappa personalresurser i de flesta landskapsförbunden. Resursbristen påverkar möjligheterna att bygga upp och underhålla de nätverk som stöder beredningen, delta i evenemang och klarlägga och bygga upp ramar för kulturen. Beredningen saknar stöd också på riksnivå, vilket försvagar möjligheterna att påverka kulturens ställning i de kommande landskapen. Kulturen och de kreativa branscherna riskerar i ett flertal landskap att få en splittrad ställning eller att i samband med omfördelningen av resurser gå tillbaka helt.

Kulturutskottet bedömer att bilden av hur kulturen och de kreativa branscherna ska utvecklas i landskapen ännu håller på att ta form. I anknytning till exempelvis tillväxttjänsterna är de kreativa branscherna i vilket fall såväl en utvecklingsbransch som ett verktyg för moderniseringen av den traditionella industrin. Också finansieringen och ordnandet av landskapens kulturtjänster, däribland landskapsbiblioteken och landskapsmuseerna, väntar på en lösning. Den pågående grundliga översynen av museilagen och statsandelssystemet för kultur anknyter till detta. Också skyddet och värnandet av den byggda kulturmiljön har kopplingar till detta komplex. Den temporära förvaltningen börjar i juli 2017 och de nya landskapen tar vid fullt ut vid ingången av 2019. Kulturutskottet ser det som mycket viktigt att kulturen i fortsättningen genomsyrar all verksamhet i landskapen.

Utlåtande KuUU 11/2017 rd

Utskottet framhåller vikten av samarbete inom det breda kulturfältet — mellan landskapen, kommunerna, de regionala enheterna vid Centret för konstfrämjande, organisationerna och kulturarbetarna — så att de möjligheter som kulturen och den kreativa kompetensen erbjuder kan utnyttjas fullt ut oberoende av gränser och organiseringsansvar.

Motion och idrott. Utskottet betonar att kommunen fortsatt kommer att ha ansvar för främjandet av invånarnas hälsa och välfärd när ansvaret för ordnandet av social- och hälsovården övergår till landskapet. Motion är en viktig hälso- och välfärdsfrämjande faktor. Huvudansvaret för främjandet av motion och idrott kommer också efter reformen att ligga hos kommunen på det sätt som föreskrivs i idrottslagen (390/2015), men också landskapet, som svarar för den strategiska ledningen av hälsofrämjandet, har ett ansvar för främjande av motion.

I och med landskapsförvaltningen och reformen av organiseringsansvaret för social- och hälsovården skapas en ny kontaktyta mellan kommunens motionstjänster och social- och hälso- och hälsovårdstjänster. För att tillåta uppkomsten av smidiga kedjor av motionstjänster framhåller utskottet att den hälsofrämjande motionen måste integreras med landskapsreformen inom social- och hälsovårdssektorn. Med det avses ett arrangemang genom vilket de kunder som utnyttjar motionstjänster i anslutning till social- och hälsovårdstjänsterna kan nås och styras vidare. Social- och hälsovårdstjänsterna eller kommunens idrottsväsende ordnar då själva rådgivningen i motionsfrågor och kommunen ordnar motionstjänsterna. Prövostenen för den ovan avsedda arbetsfördelningen kommer att utgöras av finansieringen och hur den avtalar. Utskottet understryker att främjandet av hälsa och välfärd är en av landskapens och kommunernas viktigaste gemensamma uppgifter.

Det är vid beredningen av reformen viktigt att skapa strukturer och en praxis för samarbetet mellan kommunen och landskapet och att knyta detta till landskapets ledningsarbete. Det innebär att man i landskapen utser regionala samarbetsgrupper och ansvariga för främjandet av hälsa och välfärd, skapar rutiner för förhandsbedömning av beslut och avtalar om beredningen av den regionala välfärdsberättelsen, tjänsterna i kontaktytorna mellan landskapens och kommunernas ansvar och om vård- och servicekedjor.

Under sakkunnigutfrågningen har det framhållits att motionsrådgivningen är av central vikt för att få människor som rör sig mindre än vad som är önskvärt med tanke på hälsan och välmåendet att börja motionera regelbundet. Motionsrådgivningen är individuellt inriktad handledning som ges av en professionell inom främjandet av hälsa och välfärd. Handledningen fokuserar på att uppmuntra till en rörligare livsstil och utnyttja kommunens/regionens motionsinriktade lågtröskeltjänster och till att motionera på egen hand. För att servicekedjan för motionsrådgivningen ska fungera krävs ett nära samarbete mellan hälso- och sjukvården och de professionella inom motionssektorn. Vidare måste lokalföreningarnas och andra hobbyverksamhetsarrangörers verksamhet utvecklas och kopplas till den kommunala servicekedjan.

I dag erbjuder ett hundratal kommuner professionell motionsrådgivning. Praxisen varierar mycket. I en del kommuner administreras servicekedjan för motionsrådgivning av idrottsväsendet, medan social- och hälsovårdsväsendet utgör en stark partner. I andra kommuner har social- och hälsovårdsväsendet ansvarat, medan idrottsväsendet endast ordnat motionstjänsterna. En tredje variant är att motionsrådgivarna anställts av sjukvårdsdistriktet. I och med vård- och landskaps-

Utlåtande KuUU 11/2017 rd

reformen måste varje kommun tillsammans med landskapets aktörer ompröva servicekedjan för motionsrådgivning. Det utgör en utmaning men ger också möjlighet att utveckla servicekedjan.

Konsekvenser för den civila aktiviteten och organisationerna

Kulturutskottet framhåller att det breda frivillig- och organisationsfältet är av betydelse för landskapets samtliga sektorer och ser det som viktigt att landskapens lagstadgade strategier och servicelöften stöder organisationernas allmännyttiga frivilligverksamhet och kamratstödsverksamhet. Det betyder att organisationernas roll och villkor måste beaktas inte bara i fråga om finansiellt stöd utan också när det gäller exempelvis att utnyttja organisationernas tjänster, utnyttja lokalerna och styra kunderna till organisationerna och deras verksamhet. Likaså bör organisationernas representanter ges tillfälle att delta i planeringen och samordningen av det hälso- och välfärdsfrämjande arbetet, exempelvis inom ramen för landskapens arbetsgrupper för främjande av hälsa och välfärd och vid beredningen av välfärdsberättelsen. Utskottet påpekar att den serviceverksamhet som ska konkurransutsättas inte omfattar samhällsaktivitet som stöder delaktighet, social kohesion och välfärd och som finansieras av bland andra Social- och hälsoorganisationernas understödscentral och olika kommunala sektorer. Ifall frågan om understöd till organisationerna inte ordnas i samband med att social- och hälsovårdsväsendet övergår på landskapens ansvar, kan följderna bli att anslagen till olika samhällsaktiviteter och organisationer upphör och att varken kommunerna eller landskapen bär ansvar för finansieringen.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Kulturutskottet föreslår

att social- och hälsovårdsutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 28.6.2017

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Tuomo Puumala cent
medlem Outi Alanko-Kahiluoto gröna
medlem Li Andersson vänst (delvis)
medlem Ritva Elomaa saf
medlem Eeva-Johanna Eloranta sd
medlem Jukka Gustafsson sd (delvis)
medlem Marisanna Jarva cent
medlem Sari Multala saml
medlem Mikaela Nylander sv
medlem Ulla Parviainen cent (delvis)
medlem Pekka Puska cent
medlem Sari Raassina saml
medlem Pilvi Torsti sd

Utlåtande KuUU 11/2017 rd

ersättare Petri Honkonen cent
ersättare Eeva-Maria Maijala cent
ersättare Lea Mäkipää na
ersättare Veera Ruoho rruo (delvis).

Sekreterare var

utskottsråd Kaj Laine.